

בגרא
DISSERTATIO POLITICA,
De
RADICE, CAUSIS, ET
VINCULIS, SOCIETATIS
HUMANÆ;

Quam
Consensu & approbatione Amplissimi Collegii Philoſo-
phici, in inclyta Academia Aboënsi,

SUB PRÆSIDIO

"Viri Adm. Rev. Excellentissimi & Clarissimi,

Dn. M. ANDREÆ WANOCCHII,

Philos. Pract. & Histor. Professoris Ord. celeberrimi,
h. a. Regiæ Academiæ Rectoris Magnifici,

LIBERALIS EXERCITII GRATIA,

Adversus aqvos oppugnatores defendere conabitur

S. R. M. Stipend.

JOHANNES L. JØNG.
UPLANDUS,

In Auditorio Maximo die 3. Maji,

Anno reparatæ per Christum salutis 1690.

ABOÆ,

Impr. apud JOHANNEM L. WALLIUM,
Regiæ Univ. Typogr.

SACRÆ REGIÆ MAJESTATIS
SUMMÆ ET INTIMÆ FIDEI VIRO,
CONSILIARIO MAGNO,
DICASTERII HOLMENSIS
PRÆSIDI,

UT ET
REGIÆ ACADEMIÆ ABOENSIS
CANCELLARIO
MAGNIFICENTISSIMO,
CELSISSIMO ET LONGE ILLUSTRISSIMO
DOMINO,

Dn. GUSTAVO ADOLPHO
DE - LA - GARDIE,

COMITI in Läckö & Årensborg/
LIB. BARONI in Eelholm/
DOMINO in Hapsal/ Magnus Berg/ Höijerstorp
& Bennegarn/ &c. &c.

DOMINO ET MÆCENATI GRATIOSISSIMO

FELICITATEM INCONCUSSAM,
ET
GLORIAM PERENNEM!!!

CELSISSIME AC LONGE ILLUSTRISSIME
COMES.

Nier spem & metum dñi animus bæ-
sit, num Tanti nominis splendoris ac
judicio subjicerem primos bosce inge-
nii mei fœtus, tam immaturos, tam
impolitos ! Sane vero, quotiens se-
creta affirmatione ac veneratione
seria perpendo Celsissimæ Excel-
lentiæ Vestræ excelsa animi dona,
grandis munericis eminentiam, prosa-
piam, tum merita in patriam maxima ; totiens video ista
singula buccina fame dudum divulgata. Scilicet ut Sol, de-
cens illud orbis & cœli, fulgorem suum gratiostum in totum
mundum emittit, ac universam naturam beat, calefacit,
refo-

O Simeon Simeon O Simeon
Felicissimus

refocillat; ita sapientia ac prudentia Celsissimæ Vestrae
Excellentiae, pietate, justitia, fide communite, omnibus glori-
am, gratiam, temperiem adspirant. Inde non mirum, quod Sacra
Regia Majestas de tam stabili Consiliario, Svecia de tanto
columine, purpurato fido, in turbulentio hoc rerum statu, sibi
gratulatur. Tanta enim sunt Celsissimæ Excellentiae Vestrae
beneficiorum documenta, tam illustria dona, ut & ea laudibus
celebrent Gentes aliae, Regna alia: hinc in omnibus terra-
rum plagiis nomen DELAGARDIANUM augustum, eternis
annalium scriptis, immortali memoria, in perennia secula
conservabitur, vigebit ac florescat. Magnos magna de-
cere intelligo: At ego, qui satis scio, humile meum in-
genium non eo ascendere: proinde in inferioribus subsisto,
& pedem figo. Enim vero, & cogito & scio, Celsissimam
Vestrarum Excellentiam, immensa curarum mole die & nocte
premi: tamen foetum hunc exilem produco. Terret qui-
dem me simplicitas; sed animum hesitantem honestoque
flagrantem desiderio erigit pia recordatio optimæ mentis ac
benignitatis Celsissimæ Vestrae Excellentiae, in parentes
meos affatim declaratæ; quorum & liberos tanto patroci-
nio complexus es ex mera clementia, & porro favore pollici-
tus sis. Accedit præterea singularis in Musarum cultores & pro-
pensissimus amor, qui & me jam audacem fecit: quippe cuius
rivuli in me satis dimanarunt, tunc, quum ad hanc

literæ.

literarum nutricem ante aliquod tempus irem. Proinde
Celsissime Comes, & Cancellarie hujus Academiæ
Magnificentissime, Patrone Optime, suscipe fronte bilari
primitias basce, & studiorum meorum initia, quæ in tesse-
ram bumilimi & gratissimi pectoris reverenter offero. De-
us magnus, qui regit Cœlum & terram, Te, O Celsissi-
me Comes, spiritu cœlestis sapientie semper dirigat, con-
fliis muniat, incolumem diu conservet ! quo tuo sub au-
spicio subsidium, incrementum, ac splendorem capiat regnum
Svecie ! Sub tui clementissimi favoris umbra, in posterum
ut hactenus refrigerium sentiant parentes mei, jam senio
confecti. Vale Regis Magni Consiliarie Magne, decus
imperii, gloria gentis Svedicæ ! Vale & fave !

Celsissimi ac Illustrissimi Nominis

Humilimo cultori & clientulo
JOHAN. JUNG.

JUVENI

Literarum & modestiae laudibus opprime com-
mendabili,

DN. JOHANNI JUNG,
UFLANDO,

Dum de SOCIETATIBUS, earumque RADICE, inge-
nioso differere:

Rimus in orbe parens hominum, cum
conjuge casta,
(Qveis cum fortuna par quoque for-
ma fuit.)

Ad socios, *Animal*, pender, *Sociabile*,* nexus:

Quippe DEUM debent cuncta creata sequi
Auctorem. Ast fallit multum *Salmonis* alumnus,
Vitruvius, *Lyrici* Theja musa senis,
Dum Sociata ferunt hominum agmina prodi-
giose.

Jungius hic limam præparat hisce suam.

*Arist. I. Pol. c. I.

Διὰ σπερδῆς

ANDREAS WANOCHIUS,
Phil. Pract. & Hist. Prof. Ord.
Reg. Acad. h. a. RECTOR.

Praestantissime atque Politissime
DN. STUDIOSE,

Societatem mortalium, esse viridarium tot gentium; non aliis quam infans planè, aut rerum humanarum omnimode incuriosus; ignorat. Hinc Regum & Principum surgunt dominia, hinc Populorum enascitur copia, gaudia, commercia: qvarū vicisitudinis in Philosophorum, in Historico- rū monumentis legimus: Nec id saniores Ethnicos, naturæ lumine illuminatos, latuit. Licet male Philosophantes, nescio quibus fabulis obscurent. Politissime Jung imprudentium os obturasti, potestatem & lacertos labefactasti, infirmasti, debilitasti; atque acumine magno & sagaci indagine, veritatem SOCIETATIS rimatus es. Eamque ob causam, ut par est, industriam & acumen tuum laudo, quod intricata & gravi simulque utili velitatione ingenii robur experiri & industriam & diligentiam demonstrare haud dignatus sis. Supremum Numen contibus tuis honestissimis benedicet ex alto voveo; perductisque ad justam metam studiis, etiam virtutis & eruditionis coronam cum gloria addere. Vale

adposuit

CONRADUS FAUCERENBERG/
L. B.

Pereximie Dn. Respondens.

Votiens mens mea, libera ab aliis curis; orbem lustrat; totiens letabunda intuetur Dei Max: admirandum Emporium; in quo vivimus, & in cuius gremium sensim corporis exuvias deponimus. Tum vero licebit exbatiarum per caelestes domos, & illa aria, tot stellis fulgida, ignea, nebulosa, opaca: suisque specificis qualitatibus turgentia; ex quarum atmo- & pyroospheris nova sidera & Cometa in etbere ad Mandatum Numinis densantur. Non euro quid finxit Aristoteles, quid somniant alii, dum modo, hos scio, plenissime Praesidi Mundi, causarum secundarum ministerio semper uti, quies manifestaret Terrarum Orbi suam gloriam. Sic quando ad consolandum genus mortaliuum, plane desperatum, se accinxit, ex semine mulieris purificato per Spiritum S: hominem super homines formavit, in quo habitat tota divinitatis plenitudo: miraculum miraculorum, negotium arduum, sola fide attingibile. Sic, quando monet superba pectora desistere a viciis, paria per causas secundas facit in Cœlo, quoniam de novo nihil creat amplius. Unum enim fuit naturæ Seminarium, mixtura scilicet quatuor Elementorum, tum formarum Cœlio involutarum diversa sane stritura; ne cum Paganis erremus, intra aquas super celestes revera Elementares & inferiores hasce, singendo quintam quandam essentiam intra nature claustra nungiam crearam a Dœo, pro somnio habitam a Patribus, a Theologis accuratis, a Philosophis eruditis & retta ratione. Mox Speculatione ista Dives, Aeris regiam contemplor, in qua elevati ex humidis vapores, ex siccis effuvia satis densa, satis colorata conglomerantur, immo ambulant in sua sphera, adeoque pugnant quoque, si modo, radius solis refractus, sulphur accendit; quod, bostem suum Nitrum per vasta inania insequitur, fulmine, fulgere, boatu; vel leni brachio, in materia liquida, figuræ varias pingit, interdum spectacula, & Divinitatis admonitiones, volantes exercitus & Chasmata format; Quæ postquam vidi, verto oculos in inferiorem selluris habitudinem: ibi Aliz faciem; heic Europæ schema; alibi Africæ ideam; tum Americæ sicum, denique Oceani ac marium ac sinuum ac fluminum sub polis, in eorūrida, in eemperatis Zonis, quæ continentes dividunt, ac insulas circum-

cum undulant, intereor lusus: Ista singula quo vaporre, quo balitu, quo re-
frigerio, quo nectare Magnetico, beant aridam, considero. Quid nunc
commemorem Ignivomorum, aerivomorum, aquivomorum, Metalliferorum,
Montium ordines, catadupas, spiracula, cotes: quid Gemmarum semia-
na, colores, indolem? Quid intrachoncarum claustra latentes Marga-
ritarum Geneses? Quid sylvarum dulcia? Quid camporum suavia?
Quid Quadrupedum classes? Quid volatilium differentias? Quid
insectorum myriades? deniq; tot piscium in aquis ludentium ordio-
nes referam? cum nihil aliud, post verbi Dei notitiam commendet
Philosophum, quam barum rerum exacta & experimentalis notitiae
nosce Deum, nosce Mundum, nosce seipsum, est suprema sapientia.
Istis divitiis satur; licet intuire in recessus Historiarum, Biblio-
thecam magnarum mentium & ibi conferre inter se eorum Regno-
rum, consilia Regum, molimina gentium, bellorum causae, harmo-
niam vel confusionem actionum mortalium, & que hec occurruerunt
fatorum casus, rationum ardua vel dubia; cum intentionem pio-
am aut impiam perpendere. Nonne delectat contemplatorem, dum
acurata in dagine rimatur, quo patto ab exiguo semine surgunt tam
ample arborum moles, radices per gremium pulveris se diffundunt,
trunci surgunt in altum ad captandum insensibilem cibum ex bala-
samo aereo: hos rami & propagines vestiunt: jam foliorum figurae;
jam florum suavia; jam fructuum dulcia; jam umbrarum elegantiam.

Quis non letabundus astimat, tangit, gustat, honorat. Equale
est miraculum ex homine uno & altero, Tot Principes, tot populos ena-
tos, qui totam terram faciem implent & obumbrant; vel ut ait ille
Igni & ferro dividunt. Prosterno illud est Sapere: contemplatione fin-
cera ea cognoscere; qua Deus Opt: Max: in suo hoc visibili Palladio
patescit ingenii illustribus; illud est prudenter vitam insituere, ins-
dagare, & vivere juxta honesti & inhonesti regulas, cum utilis
publici modulos, quorum directrix & corona est Justitia. Hoc
demum est esse Mundi Civem, causas & vincula sociorum recte in-
telligere. Id à Te, Optime Juvenum! fallum esse intelligo; dum de
materia florentissima Academie scripsi, quam etiam, ut cum ju-
dicio defendas, vovet & Optat ex animo:

DANIEL ACHRELIUS.

LECTOR BENEVOLE

Oto tempore quo in sacro hoc Musarum palladio Abe-
ensi, mihi peregrino, telam studiorum texere pia fa-
ta voluerunt; nihil magis in votis habui, quam in-
cultum ingenii agrum sapientiae seminis ditare: sed
ut natura ipsa non omnes equali indole ornavit;
Idcirco adhuc circa corticem hærens, putamen frangere, ac dulce-
dinem nuclei delibare non valui. Animo tamen properea in du-
bio fluctuanti; stimulos in stadio incepto perseverandi indidit
literarum gloria. Quare & argumentum quoddam levi brachio
tangere, rudi Minerva explicare, ac sub incudem disputationis
revocare, in animum induxi. Placuit inter alia Societatis Hu-
manæ genium describere; quo mortales, in peregrinatione tam
brevi, omnes paginas implent, Scio equidem bosce meos con-
eius requirere & vires judicii, & consummate eruditionis co-
piam, & alia quoque subsidia. Quoniam tam delicato se-
culo, nihil in publicum ac cognitioni orbis literati subjici de-
bet, nisi quod industria recondita perpolitum, elaboratum
ingenio, & ad lancem veritatis adpensum, favor bonorum
estimat. Ast dicto Ciceronis erectus. Ad summa semper
contendamus, si autem nos forte, aut nostra, præstantis in-
genii vis defecerit: eum, quem possumus, cursum, tenea-
mus, primagi sequendo, etiam in secundis aut tertius consi-
stere honestum ac laudabile ducamus. Itaque Lectore Ho-
norande Te officiose rogo, breves basce lineas sincere explicare,
nec labores juveniles, ut quidam faciunt, NIGRO signare
CALCULO. Vale.

CAPUT

DVNIUS ACHERONIUS

CAPUT PRIMUM.

§. I.

Societas inter mortales dari, luce meridianâ clarissima est, & qui illarum necessitatem in dubium vocaret, non immixtum pleno gutture ab omnibus illumineretur; sc. quamdiu in amplissimo hoc mundi amphitheatro habitamus, & spiritus hos regit artus, manet tritum illud verum: *similis similis gaudet*. Quovis enim sub polo, in omnibus mundi angulis, vix unum non alii consociatum offendere licet. Quin homo à primo sui ortu, & aspectu hujus lucis, illustre præse fert indicium societatis, dum accrescente ætate, invavissimo societatis vinculo cupit conjungi; imo per totum vitæ cursum desiderio cohabitandi flagrat. Ad societatem ergo natum latebras quærere non decet. Ad hæc, nos dura semper vexat conditio, ut vix unus altero carere possit. Quid mirum, talem homini naturam esse implantatam? quem summus rerum arbiter, Deus, intellectu & voluntate ornavit; mediantibus quibus facultatibus præstansissimis, discrepantiam veri ac falsi, accurate (quantum rationi datum) investigare, appetitum boni ac honesti cum voluptate eligere, mali ac inhonesti aversari, capax est. Cum oculis nostris spectamus, animalibus irrationalibus magneticum quasi consociationis consensum inesse;

A

quæ

quædum vitam degunt, mutuum auxilium dulci harmonia sibi invicem subministrant: quod longum seculorum experimentum nobis demonstrat. Hominem ergo esse animal sociabile, ac ad cultiores societates colendas quovis modo invitari, si quis nelciret, vel negaret, illi, acclamante ipsa ratione, crassa inesset inficitia. Causas hujus rei, aliorum sententiis explanatis, in medium proferemus.

§. II.

Combinationem societatum non pauci *per accidens* à fortuna peractam sibi persvadent; homines nempe non aliter, ac minima atomorum, levi aura conflari; nullam vel Dei, qui omnium rerum principium, dispensationem, vel inclinationem ipsius naturæ, nec fructus ac commoda societatum præsupponentes, solummodo inconditos ac palantes, vi ac legibus fatorum coaluisse.

§. III.

Alii, quomodo hominum genus primum in societas redactum sit, aliter lepidè fabulantur; statuentes, homines *flammis igneis lucidis*, nunquam antea visis, adeo fuisse turbatos ac perterritos, ut sese aliquid portenti ac prodigiū vidisse falso imaginarentur: re autem secreta aestimatione altius pensitata, calore ac ejus efficacia singulari percepta, illi, ut continuo & gravi frigoris immunitate pressi, iam vero calefacti, illuc festinabant, ibique unanimi consensu habitare coeperunt.

§. IV.

Nec ab hisce figmentis dissentientes, & parum meliora de Societatum ortu judicantes desunt, qui (nescio qua falsa persuasione rapti) *musicam sonoram, ac harmonium concentum, & Eloquentiae facundiam, cultum religionis utilissimam*

tilissimum, in unum cœtum homines allexisse, non secus ac clangore instrumenti consoni apes congregantur, tradunt.

§. V.

Societas *summo necessitatibus telo* conglutinatas esse, Plato nonnunquam aperte demonstrat, dum mortales circa primordia rerum variis in locis dissipatos, ferarum immanitate oppressos, tandem congregatos esse, ut tantam vim illatam, summamq; ferocitatem, ac ingentem cladem, facilius propulsarent, repellerentq; etiam contra quasvis injurias ac calamitates ingruentes fortiter se defendenter. Sed gentiles fuligine tenebrarum obscuratos, errorum suorum vestigia literis descripsisse, imprudenter maledico dente arguere non decet; quin potius horum ignorantiam, in omnibus non inevitabilem, deplorare. Talis videtur sententia Diodori Sicul. L. I. c. 8. qua homines primitus natos, vitam inconditam & belluinam egisse memorat: *ut qui sparsim ad pascua exierint, & rapidissimam quamque herbam, ac sponte natos arborum fructus comedent.* Cumq; à feris infestarentur, mutuo sibi opitulari usū edocti, & metu ad societatem adacti, paulatim cognatas inter se formas agnoverunt. Opinionibus ejusmodi minus congruis & erroneis auxiliatrices manus fert Hugo Grotius de J.B.& P. lib. I. c. 4. expressis verbis hominem, non præcepto Dei, sed sponte adductum, experimento infirmitatis familiarum segregum, adversus violentiam, in societatem civilem coisse.

§. VI.

Eadem inflat tibias Hobbes. de Civ. l. I. c. 1. ubi etiam ex metu & indigentia, exclusa causa naturali, societas in statu naturali ortum habuisse, splendide nugatur, atque hæc omnia vera esse, tanquam pro aris & focis numero argumentorum ac rationum pugnat. Siquidem

tunc nemo hominum habebat superiorem, cuius arbitrio suam voluntatem subjiceret, sed natura unicuique jus in omnia dedit. h. e. antequam homines se invicem ullis partis obstrinxissent, unicuique facere, quæcunque & in quoscumque libuit, & possidere, uti, frui omnibus, quibus volebat & poterat. Ex quo intelligi ac concludi potest, in statu naturæ, mensuram juris esse utilitatem, etiam hunc statum talem conditionem hominis esse, prout abstrahit ab illis, quæ instituto humano ipsi supervenerunt; præterea quia in hoc statu naturalis hominum æqualitas vigebat, facultas & voluntas ad mutua incommoda, & destructiones aliorum necessario, cœterorum ex libidine, tendebant. Hunc statum hasce ob causas esse statum belli infiniti ac miserrimum, liquido constat: homines quoque summopere in id incumbunt, ut pericula damnaque quævis removeant ac depellant. Unde primum juris naturalis fundamentum esse, inquit Hobbes. de C. c. I. *Ut quisque vitam & membra sua, quantum potest, tueratur, omnemque operam det, ut à metu & doloribus proprium corpus defendat, conservet.* Per consequens, qvoniam frustra jus habet ad finem, cui jus ad media denegatur, unusquisque ergo jus habet utendi omnibus mediis indifferenter, & agendi omnem actionem, sine qua se conservare non potest. Nec minima status hujus bellicosissimi causa videtur esse, hominum multorum idem appetentium desiderium. Seneca de Ira l. III. c. 34. *Quod vinculum amoris esse debebat, seditionis & odii causa est, idem velle, istis appetitis, quia exigua sunt, nec possunt ad alterum, nisi alteri ercta transferri, eadem affectibus pugnam & jurgia excitant.* Homines in hoc statu, ubi bellum omnium contra omnes sine intermissione, ratione juris in omnia flagrabat, metu mutuo ac suspicione diu agita-

25

agitati, rapidissimis cladib⁹ s^æpissime infestati non persevere posse satis existimabant; idcirco hinc emergere ac in societates confluere c^æperunt. Quomodo h^æc partim componuntur, partim relegantur ac rejiciuntur, in posterum sumus audituri. Jam ad ea quæ veritati consentanea, albo quoque magni nominis virorum calculo approbata, pedem promovemus, trito Philosophorum instigati: *Felix qui poterit rerum cognoscere causas.*

§. VII.

Originem Societatum ipsi *DEO, omnis boni authori ac fonti*, primario tribuendam, quisq^{ue} sanæ mentis ambabus manibus largiri debet: hic universi hujus conditor, ipsius naturæ rector ac formator, hominis naturam ita formavit, ut citra societatem vitam servare nequeat; *eaq^{ue} de causa eidem insidit animum notionum huic inservientium capalem.* Elegenter dicit Ampliss. Puffendorff. de J. N. & G. *DE US hominem solum esse, non bonum videbat*, Adamo in fragrantissimo Paradisi horto delicatissima omnium rerum copia abundantia, statim delicium insigne, adjutorium svavissimum, nempe Evam associavit, dicens: *Crescite & multiplicamini.* Quorum verborum, ore *Sanctissimi Numinis* prolatorum, operationem ac vim, ingens ac innumerabilis multitudo hominum, societates amantium, sufficienter ostendit ac probat, quæ ex tam tenui initio in cœtus ac individua, arenam maris, & stellas cœli numero longe superantia, *excrevit.*

§. IX.

Magnam ipsius naturæ efficaciam esse in conjungendis iis rebus, quæ vel cognationem quandam, vel convenientiam, vel similitudinem, inter se habent, experientia luculenter & exempla quotidiana ostendunt: in coarctandis autem

hominibus haud minorem ejus valorem omnes naturæ
 partes evidenter testantur. Inclinationem societatis de-
 monstrat hominum proprietas, sermo videlicet, ineffabi-
 lis præ irrationalibus prærogativa; cuius utilitas ac præ-
 stantia non nisi in societate elucet, uti utilia ac inutilia,
 justa ac injusta, honesta ac turpia beneficio naturalis hu-
 jus articulatæ ac distinctæ orationis judicantur, propalan-
 tur, ventilantur. Ipsum etiam jus naturæ & obligatio
 principiorum practicorum societates naturaliter concate-
 natas, sat evincere valent. Lex ab altissimo Deo implan-
 tata jubet proximum diligere, suum cuiq[ue] tribuere. Un-
 de colligimus, aliquod objectum prius intelligi, cui officia
 naturalia offerre tenemur. Princeps Philosophorum Ari-
 stoteles diversis in locis, præcipue I. I. Pol. I. nostris parti-
 bus favet, qvi hominem vocat ζωον πολιτικὸν, animal socia-
 bile. Injustum E. & horribile videretur, si natura ab ipso
 appetitus actu frustraretur, ac in cassum laboraret, secun-
 dum Canonem: Vana est obligatio, quæ caret effectu.
 Huic rei lucem clarissimam fœnerat S. pagina. Act: xvii. v.
 26. ubi indicatur, omnes homines ex uno sanguine factos, habitare
 super universam terræ faciem. Quare progenies unius principii,
 conjunctio sanguinis, in unum nos movere decet & debet.
 Naturæ sociabilitas ex ipsa σογγῆ patescit: propterea, na-
 turam licet furca expellas, tamen usq[ue] recurrit. Sicuti apes con-
 gregantur, non ut favos faciant, sed cum natura coeunt,
 tum favos faciunt; ita postquam coiverunt homines duce
 natura, tum demum verterint studia ad vitæ necessaria-
 comparanda. Hinc instinctum quendam, & revera ge-
 neralem aliquam amicitiam homines pungere non dubi-
 tandum. Haud incommodè ergo quidam hominem ab őoo-
 111, originem ducere existimant; cum nulla alia causa
 quam

quam impetu naturali, ad desiderium conversandi & cohabitandi nos trahi quilibet, nolens volens, affirmet. Hanc ergo proximam, primariam & internam Societatum *causam*, qui fungum pro cerebro non habet, libenter concedet.

§. IX.

Ab hoc jucundissimo utilissimoque confortio nec ipsa abhorret voluntas & ratio; *quin illa lubens naturali ad societatem inclinationi obsecundans, arbitrio suo uti potest in eligenda persona una pluribusve, quibus se socium addicat, ut venustus loguitur D. Jacob. Thomasius in Tabulis practicis.* Voluntas ens liberrimum est, nec à natura cogitur, ullius libidini ut consentiat, sed istam inclinationem non illicitam, verum mortalibus convenientem, aque ratione sibi perswasam, sponte approbat, eamq; ob causam longe familiariori, & arctiori communionis nexus homines constringuntur, ut non immerito *voluntas causa societatum immedata*, interne impellens, salutetur.

§. X.

Ipsam itaq; naturam inclinantem, & voluntatem consentientem, non exclusivas sed inclusivas causas, sine contradictione, accurata rei consideratio dicere jubet: nemo enim erit, cui mens sana in corpore sano est, qui operam ac curam propriæ salutis & conservationis non adhibeat, & diligenter promoveat. Sine similium autem aliorumq; auxilio, ob hominum malitiosam pertinaciam, vix vita tuta erit & fraudum immunis: nudus quippe homo natatur, & inops mundum ingreditur, alienæ opis, plurimum necessitudinis, plane indigus. Proin indigentia etiam sibi locum vendicat: nec miserius fore animal homine, si singuli solis sibi relinquantur, citra ullam ab aliis homini-

bus

bus accedentem opem. Concludimus cum Bœclero Inst. Pol. c. i. Conjungamus naturam appetentem, indigentiam invitatem, rationem ordinantem, & evadet civitas instruta copiis, formata jure, non ad vivendum modo, sed bene vivendum.

CAPUT SECUNDUM.

§. I.

JAM tenore legum in Scholis Logicorum inveteratarum, **J**ad definitionem gradum promoveo, salvaqꝫ aliorum definiendi ratione, eam quam tradit Christ. **P**retorius meam facio: *Societas est duarum vel plurium honesta coniunctio, ad vitam communem commode & feliciter transigendam, contracta.*

§. II.

Vocem Societatis quidam a secundo com mode originem habere existimant: vulgo, quod in uno focco manent cum altero: alii a sequendo. Piores fundamento hocce innixi, quod socio cuique sua portio debetur: posteriores, quod, qui secundum me, non est idem mecum. Neutrum a horum rem satis tetigisse accuratores recte notant, Societatem a voce **Socius** dum deducunt.

§. III.

Homymiam quod attinet, societatem (α) aliquoties proquavis omnium animantium congregatiōne, promiscue sumi, neminem fugere potest. (β) Hac voce quoque interdum vitam latronum, prædonum, hominum sceléstissimorum, exprimere, usus vulgaris sæpiissime solet. (γ) Optime hic loci societatem significat illorum, qui non cæco instinctu, nec intentione illicita ac vituperanda coeunt: sed judicant ac aestimant suam conjunctionem honestate determinari, nec tam peculiari aliquo lucro, quod in ip-

in ipsos hinc redundaturum, trahi, ut etiam dictum Ciceronis habet: *Omnia utilia debent esse honesta, atq[ue] sic in vita id expetere, quod pertinet ad usum, iniquum non est, alteri autem surripere, jus non est.*

§. IV.

Definitionem *nominalis* excipit *realis declaratio*, in qua statim attendimus *genus*; quod est *conjunctionis*: non quæcunque, etiam *accidentalis conspiratio*, sed talis, quam mutuus *consensus*, rectum rationis *dictamen*, justa de causa componit. Quod & *Prætorius* intendit, dicens: *Si enim animi non consentiunt in vita bene & feliciter transfigenda, nulla societas datur.*

§. V.

Materiam societatum esse utrumque sexum, cuivis in propatulo est. Non quidem fugit nos, quosdam, *fœminas*, nescio qua dementia, captos, excludere velle, illasque societatem non juvare, sed turbare; communionem quidem corporum, sed non operarum falso ac turpiter deblaterare. Siquidem testes rerum ac temporum, historiæ, multarum *fœminarum* admirabilem fidem, insignia gesta, variis seculis, diversis terrarum plagis, peracta, & æterna memoria digna, latis superque probant, & commendant encomiis. Aequalitatem etiam inter socios naturam potissimum desiderare putamus, non tamen *absolutam*, sed in quantum fieri potest, ac conditio temporis ac status permittit. Non singuli societati collendæ æque apti sunt, unde non raro societatis arctissime conjunctiones multos pœnitent: nunquam enim omnes bonum ac justum finem intendunt, nec capaces societatis sunt: adsit igitur æqualitas, si non *ordinis*, tamen *natura*.

§. VI.

In vocabulo, *honesto*, *differentia formalis* optime comprehenditur: confusiones namque tumultuariae, congres-sus fortuiti, conversationes scurriles, societates hone-stas disturbant, evertunt. Dicit Salomon: *Noli esse amicus homini iracundo, ne ambula cum homine furioso*. Ergo quamdiu societates honestas ac modestia ornat, firmæ, u-tiles, inconcussæ manent.

§. VII.

*Finis vitæ socialis primarius ipsi vitæ auctori, qui fu-it, qui est, qui erit, optimo jure competit; secundarium autem duplum facimus finem: quorum prior est *svavitas*: unde seftatores vitæ solitariæ nec sibi, nec aliis, in honestis officiis præstandis prodeesse possunt. Qui liberalis vult salutari, necesse erit, ut aliquem habeat, cui liberalitate sua succurrat: qui characterem cupit *fortitudinis*, debet cum alio fortiter congregri: qui *justitia* vult inclare, scere, aliis salutaria consilia commmunicare, recta judicia ferre, suum esse esse credat: *amicitia* ad minimum duos cultotes requirit. Nemo ergo socius merito dicendus, qui non svavitatem intendit, & solamen contra solidudinem sperat. Ad secundarium finem pertinet quoqz adjumentum in quotidianis actionibz, conservatio ac defensio adversus improbitatem malorum hominum, rabiem bestiarum, injuriam cœli & aëris. Nisi enim mutuis auxiliis sublevaremur, vitæ securitas ac perfectio semper incerta dubiaqz esset, imo in momento, iictus fortunæ immittioris ruinam minaretur. Figmentum quoddam de cœco & clando finem hunc dilucidare potest. Hi ambo ad unum locum summa celeritate qua poterant, festinabant, imbecillitate pedum laborans, cœco viam rectam & obstatulis tutam monstravit, vijs autem or-batus,*

batus, robore tamen corporis pollens, elaudum humeris impositum portavit, sic adminiculo mutuo illeſi metam opeſtam attin-gebant.

§. VIII.

Politici solent dividere Societas, in *simplices & com-positas*, seu *mixtas*. Vel, ut alii in duas classes: scil. *Natura-lem & Civilem*. Societas *naturalis* est, quæ à natura & in na-
tura fundamentum obtinet; estque *primaria vel secundaria*. Societas *prima simplex*, vel, *primaria naturalis*, est ipsa con-
jugalis, omnium maximè æstimanda, quam DEUS jam
tempore innocentiae in Paradiso instituit, & ex decreto
suo admirando voluit esse unius maris & unius fœminæ
legitimam conjunctionem. Hæc societas, ut antiquissima,
ita sacratissima, summeque celebranda, ad finem mun-
di duratura est. Quo autem consortium hocce felicius
succedat, & benedictione virescat, maxime requiritur
contrahentium consensus, qui simul policit applausum
parentum: scilicet necesse habent liberi, de tam immuta-
bili negotio, consulere suos parentes, quorum voluntati
refragari impium est ac pericolosum. Hic justam etiam
distantiam sanguinis, cognationis, & affinitatis observa-
re jubent leges *Divine & humanae*. Sanctissimum hoc fœ-
dus *polygamiam simultaneam, communionem uxorum*, ad nu-
tum quorundam, nullo modo permittit. Præterea omni-
um blasphemorum opinio ad orcum releganda, qui
conjugium opus inhonestum turpiter nugantur; quorum
vestigia & olim deprehendebantur, & hodienum pro-
stant perquam multa. Nos autem melius informant S.
literæ: nempe ex mandato divino in propagationem &
conservationem hominum ordinatum esse conjugium,
cum in uno individuo impossibilis sit talis propagatio. Mu-

tuum etiam præstat levamen ac solatium; denique aduersus vagas libidines & fornicationes, hæc societas remedium est efficacissimum. Ast hic operæ pretium, Deum frequentibus solicitare precibus, ut conjugem probam, virtutibus ornatam, quivis inveniat, &, ut in coniugio foveantur concordia, sincera dilectio. Sedulo ca-vendum, ne solum oculis uxor ducatur. Amor quidem est desiderium pulcri, & pulcritudo amoris est alimen-tum. nihil autem forma sine virtutibus. Præterea non in-signi gradu nobiliorem & superiorem, sed quodammodo æqualem eligere juvat. *Si vis nubere nube pari. Par pari jugato conjunx: quod impar est diffidet.* Politici futiro mari-to virginem ducendam monent: at viduas quoque bene moratas, supellectili instructas, & curæ domesticæ longo usu assuetas, nonnunquam associare prodest: sicut proverbium Svecan. sonat: *den som får en Andra/ han får både Bord och Bänkar.* Concludit tamen rectius maxima pars cum Hesiodo, puellam accipere oportere, ut gratis moribus eam imbuere possis. Viduae ad primi mariti mores assuetæ non facile flectuntur, neque deerunt illis querelæ, se primis fuisse cariores; saepe prioris encomia in successo-ris ignominiam occidunt. Vid. B.Doct Gezelii Encycl.Nob. Gyldenstolpe, & Jacob.Martini.

§.IX.

Secunda Societas naturalis vel simplex est *paterna*, ubi parentes, ut personæ superiores, habent potestatem in li-beros, certis limitibus ac cancellis circumscriptam, quæ minime se in jus vitæ ac necis extendit. Debent paren-tes in pietate, non atrocitate, liberos tractare, & post ge-nerationem ex ratione facultatum sustentare, variis re-quisitis illis prospicere; non ad luxuriam & voluptatem sed

sed necessitatem. *Unumquodq; naturaliter ex eo alimentum accipit, ex quo genitum fuit.* Arist. I. Pol. c. 10. De hac re nos animalia bruta informant, quæ imaginem naturalis *sophyñs* insignem satis declarant. Officium quoq; ostenditur in liberis defendendis; unde summam ac diligentem curam habeant, illorum informationis, præcipue ut cognitio Dei illis fiat familiaris, ac S. literæ mentibus in tenuella statim ætate instillentur. Jaçtis vero feliciter quodammodo fundamentis veræ religionis, parentes sibi inspectionem demandatam sciant, ne sodalitio & commercio improborum natura liberorum flexibilis corrumpatur; sed in honestis artibus, vel mechanicis, vel si opes suppetunt, filios ad ædes Musarum ablegent. juxta illud Epicteti: *Cura ut filios tuos eruditos magis, quam opulentos relinquas: præstant enim eruditorum exspectationes, quam indotorum divitiae.* Et, cum nemo vivat ex vento, ut loquitur Libenthal sumptus ex paterno affectu largiantur: ante omnia præceptores, & moribus & eruditione clari, illis sovendi, quo temporis successu supra vulgum sapere possint. Ne memoria ac familia extingvatur, de commoda & congrua liberorum in matrimonium elocatione, sint parentes solliciti. Liberi, ut personæ inferiores, juxta præceptum Dei: *Honora patrem & matrem tuam,* Parentibus suis reverentiam, obedientiam, dilectionem, timorem, gratitudinem, ex filiali & spontaneo animo tribuant. Hoc dictitat recta ratio, & S. Scriptura, ut illos, e quorum sanguine nostrum habemus esse, quorum studio, sudore, laboribus, habemus bene esse, post Deum magni æstimemus. Paulus Ephes. VI. officium liberorum erga parentes oculos ponit: *Liberi obedite parentibus vestris.* Huc tendit & hoc: *Audi fili patrem, qui te procreavit, & matrem senem ne contemnito*

temnito. Quid enim parentibus bonis & jam jam senio confectis dulcius & gratius, quam videre liberos representare effigiem indiciaqz virtutum suarum? Animum ergo gratissimum, & summam patientiam in parentum infirmitatibus, modestiae pallio tegendis, habeant paratam, si nullo alio modo innumera parentum beneficia compensare possint: sic erunt longævi super terram, & à Deo, omnium patrum patre, bona spiritualia & temporalia certo exspectabunt.

§. X.

Mortalium naturam imperii avidam scribit Sallust, in Jugurt. nihilominus tertiam Societatem, scil. *berilem*, in familia perfecta ac bene disposita dari, ac summe necessariam esse, constat. Servitutem Christianæ pietati & Republicæ non repugnare, sed ex ea infinita potius commoda fluere, partim ex Sacris, partim humanis scriptis, longa etiam ac bona consuetudine probari potest. Illam vero gravem, & crudelem exulare jubet libertas Christiana, nec servos ac mancipia tractandos, hodiernus usus feliciter admonet; quamvis servi non proprii juris sint, sed dominis subjecti. Noachus imprecatur nepoti suo *Canani* Gen. ix. qvod *maledictus sit, & servus servorum*: unde Jus Canonicum eruit, causam servitutis ebrietati transcribendam. Sed si hæc maledictio non fuisset facta, nihilominus tamen servi darentur: nec antediluvianos servis potuisse carere verosimile est. De hac reposunt conferri *Meditationes Politice Bechmanni*, Manifestum quidem est, quosdam homines ea ingenii felicitate pollere, ut non solum sibi met ipsis possint prospicere, verum etiam regundis aliis sufficire: non tamen mox *natura servi sunt*; sed *Servilia habent ingenia*. Neque manet Dominis potestas sœviendi in servos, quia liberi sunt & mercenaria

cenarii, nec turpia ac inhonesta negotia illis herus expediunda commendet. Præterea servum opera fideliter expedientem vietu ac amictu dignari herus obligatur. Servus conversa vice ad nutum domini omnia sibi commissa, fide ac diligentia singulari, ex amore & obediencia elicita, suscipiat, molestias patienter ferat, laboribus fulceptis finem imponat. Hujus societatis officia a B. *Pretorio* fusius explicata videas. Hisce jam levi manu tactis subsistimus, cæteras *societas compositas* sicco pede prætereuntes, accuratiorem ac sublimiorem ventilationem desideranti Politici abunde exponent.

CAPUT TERTIUM.

§. I.

Hisce ita in antecessum prælibatis, antequam ad alia membra hujus nostri instituti propiorem accessum faciamus, absurditatem illam, quam infert spuria causarum Societatis, in limine recensitarum confictio, paucis aggredimur, existimantes, haud rationibus subtilibus in re aperta opus esse, *Sensumq; dimittere in iis, que sensibus sunt manifesta, & rationem querere, infirmitatem esse intellectus.* (a) Itaq; primo a sententia eorum, qui homines *per accidens* coaliisse dicunt, divortium facere mandant Oracula Sacra; ubi talis causa accidentalis nullum fundamentum habet, nec habebit. In admirationem ergo potius, quam refutationem talis dementiæ, animus rapitur, nisi forte Epicurus, hujus originis auctor, per fortunam & accidens, Christianorum more & Theologice, divinam gubernationem ac providentiam intellexerit, ut notat Nob. Gyldenstolpe. (b) Neque ad castra aliorum fugere possumus, qui statuunt homines *miraculi causa* in unum congregatos. Qui

pau-

paulo accuratori mentis scrutinio hæcce perpenderit, ex cerebellis quorundam Poëtarum progenita, & merum figmentum fabularum esse dixerit. (γ) Parum meliorem æstimamus fictionem quorundam, dicentium, *Musicam*, vel *Eloquentiam*, aut *Religionem*, homines in societas allexisse: quæ opinio ridicula ac inepta facile corruit, si præsupponamus artes hasce non sine informatore potuisse addisci, adeoq; societatem aliquam prius extitisse, quam in societatem beneficio musices homines compellerentur. Eloquentiam ac *Musicam* ad ineundam & continuandam conversationem, haud parum facere non imus inficias. Religionis quoque causa multos conjungi, juxta illud Stigelia:

Utg; alios alii de religione docerent,

Contiguæ pietas jussit habere domos.

Illa vero locum inter causas Societatum non mereri recte judicat Nob. Gyldenst. Rationes hisce & pluribus imaginationibus minus ponderosis si promerem ac enumera rem oppositas, excitarem majus tœdium quam fructum: nec multitudo errantium parit erranti patrocinium. Solummodo quam firmo stet tali sententia *Grotii*, *Platonis*, videre restat: etiam nodum, ut ipse putat, Gordianum *Hobbesi*, in Sequentibus solvere conabimur.

§. II.

Nullius quidem autoritati quidquam derogatum volumus; sed ut proverbium monet: *Amicus Plato, & omnes alii magni nominis viri, maxime tamen amica veritas.* Hæ tres sententiæ ut vix differunt, sed pari passu ambulant, in unum eos examen convocare licet. (α) Homines nunquam in sylvas & solitudines dispersos secessisse, & instar ferarum vagam degisse vitam, velut commentum quoddam futile explendum dicimus. Ad hæc homini magnam libertatem conce-

concedimus, universum autem genus humanum in mero statu naturali, ubi neuter alteri parebat, exstissem, S. paginæ adversatur; quæ Evam imperio sui mariti, Adami, subjectam testatur. In hoc statu omnia omnibus esse communia, non ultra honestatem & rectæ rationis dictamen debere extendi, appareat vel ex *Observationibus Doct. Osiandri in Grotium*, & non solum in statu destituto, sed etiam in instituto ac innocentæ, obtinuisse divisionem rerum, ac distinctionem dominiorum. Et quamvis unitatem requirit salus Societatum, hæc tamen in omnium æqualitate non consistit, sed velut *Musicam* non constituit *μορόνιον*, sed harmonia ex variis intervallis conflata, ita concentus animorum ad societatem est necessarius. Ad hæc ex communione bonorum plures excitantur discordiæ, quia omnes omnia sibi ex æquo tribuunt. Falsum etiam est, & à veritatis trahite recedit, quod Hobbesius dicit, unicuique secundum juris naturalis fundamentum licitum esse, quibusvis mediis in suam defensionem uti, nullo habito respectu honestatis: scilicet adversus illos defensionem esse licitam, abs quibus ipsi periculum imminere fana ratio revelat, ne in legem naturæ peccet. *Statum hunc esse bellicum, & voluntatem semper ad pugnam paratam docet Hobbesius.* Falso: siquidem autoritas S. pandectarum, fallere nescia, statum institutum fuisse pacificum, & homines invicem potius esse amicos, quam hostes arguit. Adamo namque ex terra producto adjungitur socia, quæ, ut ex ipsius carne & ossibus formata, singulari amore ad illam accendebarunt. Ex hisce duobus, qvicquid est mortalium, cum descenderit, non vulgaris amicitia ex similitudine naturæ resultabat, sed talis, qvalem unus sangvis, una stirps conciliabat. Homines ergo se invicem metuere, falso niti principio

patet; quod nempe perpetua erat inclinatio nocendi , ob æqualitatem virium. Posita hac falsa hypothesi, forsan Hobbesius aliquid obtineret, si genus hominum subito è terra fuisset prognatum. Nob. Pufen. De J. N. & G. affirmat, vires æquales voluntatem nocendi potius retrœnare, quam incitare esse idoneas, quia nemo cum æquali in pugnam descendere amat, nisi necessitate urgente, aut ubi occasio rei bene gerendæ fiduciam subministrat: exitus enim ab incerta pendet alea. Inde Schytæ apud Curt. l. vii. *firmissimam inter pares amicitiam volunt, & videntur pares esse, qui non fecerunt inter se periculum virium.* Hominem in solitudine relictum, miserandum animal esse, mutum ac turpe pecus, & pacem naturalem citra aliorum præsidium in se defendenda maximè debilem, ob ferociam barbariemque depravatæ hominis naturæ constat. Et inde *necessitatem* societatum sponte largimur: nihil secius ipsam naturam, ut antea dictum, esse causam interius moventem largimur. *A natura potius, quam ab imbecillitate orta est amicitia; societas ad applicatione magis animi, quam cogitatione, quantum illa res utilitatis esset habitura, coalescit;* inquit Cicero. Ulterius in Officiis pergit: *Si omnia nobis, qua ad victimum cultumque pertinent, quasi virgula divina suppeditarentur, quilibet tamen socium studii quereret, cum vel docere vel discere cupiat. Si vel maxime ob aliquo neque boni nec mali in me profici sci possit: nihil in se is habet, quod vel metuam, vel desiderem; tamen & hunc tanquam cognatum & aequalem haberet natura vult.* Vid. Nob. Pufend.

§. III.

Angves obtrito capite postremum cauda minantur, sic Hobbesius fiducia solita, ratiociniis speciosis suffultus, adhuc in contrariam partem aliquid sic molitur: *Si homo*
homi-

hominem amaret naturaliter, id est, ut hominem, nulla ratio redi possit, quare unusquisque unumquemque non aequam amaret, ut aequam hominem; aut cur eos frequenteret potius, in quarum societate, ipse potius quam aliis defertur honor & utilitas: sic per consequens, omnem societatem vel commodi vel glorie causa, hoc est, sui, non sociorum amore contrahi. Ad hoc respondet Nob. Pufend. Confundi communem societatem, cum peculiariis & arctioribus: nam ad communem amorem revera nulla alia ratio est necessaria, quam quod quis homo sit; quod autem quis alium majoris amoris gradu præ altero prolequitur, facit admirabilis ingeniorum diversitas, quod hic magis idoneus ac proclivis ad commoda illius promovenda, aut quod proprius ipsorum origines distent. Præterea contra Hobbesium recta ratio indicat, ita deberi operam dari proprio commodo, ne commodum societatis laedatur, sed per mutuum auxilium vita consistat, & incrementa capiat. Ulterius respondemus, distinguendo inter statum institutum, & desstitutum: in illo mutuam benevolentiam omnium, amorem non sicutum, summa ista Paradisiaca integritas extingui non permisit; in hoc autem luxuriantes odii ac inimicitiaz motus, antipathia execranda corda mortalium occupant, turbantq; ac sæpe jam valet illud: *Non amo te Volusi, nec possum dicere quare: hoc tantum possum dicere, non amo te.* Imo hominum ferociam tantam esse, ut homo homini sit lupus inimicissimus. Nec inde, quod homo per disciplinam sit capax societatis, statim actu, saltem aliquando, eum societatem appetere, valet illatio; siquidem natura semper propendet ad confortum aliorum, quamvis ad societas civiles & politicas, benerendas, non sufficit aptitudo naturalis, nisi accedat secula informatio ac exercitium. Hæc ut in compendium

mittamus, dicimus, naturam nullo modo excludi posse: ut enim claudicat hoc, quod homines absoluta necessitate urgente in societatem compulsi sint, ita absurdum est dicere, quæ petita sunt ex infallibilis veritatis Oceano Sacro, convenire cum illis, quæ philosophi & Poëtæ de primo statu produnt, qui noctuæ fuerunt in hoc puncto; uti est mens D. Osiandri in Grotium. Sic subverso fundamento, omnia quæ superstruuntur, levi aurâ evertuntur. Laborat ergo falsâ hypothesi conclusio Scotti in L.II. Dist. 29. Q. I. *Rebellionem esse in homine existente in puris naturalibus, quia naturale est unicuique appetitus, ferri in suum appetibile.* Osiander dicit, omnem rebellionem, omnem pugnam in homine, non secundum naturam, sed contra eam esse, non ex creatione, sed defectione; non ex prima origine, sed peccato.

CAPUT QVARTUM.

§. I.

Expansis tenui crena meæ intentionis velis, nunc exigente ordinis ratione manus ad vincula Societatum compendiose applico. Primum *Amicitiam* omni societati admodum utilem, jucundam, & necessariam, dicit Plato. Veram, inquam, amicitiam maximi esse momenti in societate generis humani, liquet, adeo ut prima societas sit, animorum studiorumque consensio, quæ morum similitudini innixa, & vitaæ usi mutuisque officiis firmata, permanat in varios multiplicesque usus. Utilitatem ejus commendat Siracides c. 6. *Amicus fidelis, protectio, qui autem invenit illum, thessaurum invenit.* Egregie etiam Cassiodor⁹: sine amico omnis cognatio est tedium, omnis operatio labor, omnis terra peregrinatio, omnis vita tormentum, sine ejus solatio vivere,

est mori. Auctor nobilis hujus clenodii est ipse Deus, qui omnes, in proximum benignos affectus declarantes, immense diligit. Omnis enim societas constat concordia & consensu, qui morum comitate & humanitate conditur. Contra, feritas & inhumanitas est pestis omnium societatum. Scilicet amici, non natura, sed electione fiunt; operæ ergo pretium est, eligere amicos bonos, paucos, quorum mores non abhorrent a nostris; sed convenient, quantum fieri potest ætate, dignitate, consiliis, ut præfertim benevolentia illibata sine discriminne & intermissione vivat: hinc antiquissimum est effatum: *Similitudo est amicitiae mater.* Omnibus quidem hominibus una & communis est natura; sunt tamen peculiares quidam igniculi, in singulis hominibus, ad amicitias copulandas. Optime Seneca: *Tu omnia cum amico delibera, sed de te ipso prius: post amicitiam credendum est, antea judicandum. Expedit probatos amicos amare, non amatos probare.* Præclara enim hac compage hominum cœtus conservari, & hisce columnis ipsam rempublicam inniti, extra controversiam est. Improbi vero ex conversatione rejiciendi sunt: quia amicitia horum semper est suspecta. Amicitia vim quandam transformativam in se complectitur: talis quis redditur, qualis cum quo conversatur. Sicut quæ liquefacta sunt, eam assumunt formam, quam habet typus, in quem injiciuntur: sic etiam amicitia veterem formam exurit, novam inurit amici. nimirum in quem animus sic liquefactus illabitur, firmissimam amicitiam, a similitudine virtutis proficiscentem, æstimam⁹: magna pro in cautio habenda, ne hoc vinculum arctissimum frangatur, & inimicitarum flammæ incendantur, & sic amica societas in horribilem convulsionem mutetur.

§. II.

Ad confirmationem societatum, firmissimum fulcrum est quoque *Justitia*, quæ ut salutatur fons & thessaurus virtutis, sic neminem Deo similiorem esse patet, quam virum justissimum. Eloquentiae parens Cicero dicit, eam esse fundamentum perpetuae commendationis & famæ, sine qua nihil potest esse laudabile. *Aliæ virtutes possessores* suos potissimum perficiunt, eorumque gratia functiones suæ exercent; *Justitia* autem tota refertur ad alterum, & procurat bonum publicum; ut actiones edat, non suæ solum, sed potius alienæ utilitatis, & quidem communis ac reipublice studio. & neutiquam hæc carere possit, si vita salva ac immunis sit, a furum ac latronum injuria. D. Rudrauffius in Institutionibus moralibus, Hæc suum cuique tribuit, Deo cultum, Magistratui obedientiam, majoribus reverentiam, minoribus humanitatem & comitatem, oppressis tutelam, dubiis consilium, Quod ubi fit, omnia ad utilitatem & gloriam aliorum referuntur, vixq; societas ruinam minari possunt. Difficile quidem est, actiones secundum illam corrigere: multi enim iura nosecunt, non statim legibus mandata agunt, quia appetitus in diversum nos trahens rationi repugnat; ut nihil ipsi lavavimus, quam injurias exercere, vim inferre, obliuioni fœdissimæ tradere justitiam. Hæc tamen non est observatu impossibilis; & quamvis in animo variæ existant cupiditates, juri reluctantis, nihilominus ratio judicat, decoram esse symphoniam omnium partium animi, ad justam normam mensurandarum; cujus rei ineffabiles fructus à priori & posteriori, à causa & effectis deprehendi, cuiusbet, absque ampliori probatione, in aprico est.

§. III.

In omni Societate debet etiam ordo esse conspicuus, qui justitiae temperatæ maxime est affinis; ac solum vinculum, vel ut spiritus vitalis, & formalis ratio, universæ societatis salutanda. *Ordo est officii & actionis similitudo omnium eorum, que inter se conferuntur.* Plato. Quicquid in republica certo quodam ordine continetur, & illius ductu & auspicio regitur, non potest non esse cum maximis bonis conjunctum: contra, cum nullus adest ordo, vel cum male res sunt constitutæ, non potest non maxima rerum perturbatio inde existere: quæ quidem bonum illum ordinem, omnemq; eam, quæ ex illo proficiuntur, utilitatem interturbat. Omnia promiscua vi ac licentia involvere prohibet S. Scriptura, quæ vult, ut aliis imperemus, aliis pareamus, quosdam esse superiores & dirigentes, alios inferiores & dirigendos, teste quoq; statu & dignitate temporum, annuente jure naturæ: ut n. mundus sine sole, sic societas civilis absq; Magistratu fluctuans labitur. August. de Civ. c. 19. Omne bonum, tam naturale, quam civile, & morale, in ordine constituit: pax, *inquit*, corporis est ordinata temperatura partium, pax animæ rationalis ordinata requies appetitionum; pax animæ rationalis, ordinata cognitionis actionisq; consensio; pax corporis & animæ ordinata vita & salus animantis; pax hominis mortalis & DEI immortalis, ordinata in fide sub æterna legi obedientia; pax hominum ordinata concordia; pax civitatis ordinata imperandi & obediendi concordia civium; pax cœlestis civitatis, ordinatissima & concordissima societas fruendi Deo & invicem in Deo; pax omnium rerum, tranquillitas ordinis. Cicero etiam indicat, nihil tam aptum esse ad jus conditionemq; naturæ, quam imperium, sine quo nec do-

mus

mus illa, nec civitas, nec gens, nec hominum universum genus stare, nec rerum natura omnis, nec mundus potest. Non ergo ordo hic sine imperio concipitur.

§. IV.

Summum præterea & optimum societatis humanæ vinculum & nexus est *Religio*: quippe sine religione nulla res publica, nulla societas hominum bene disponi potest. Quare recte statuitur, hanc esse basin & incolumentem omnium Politiarum, & religionis censum in civium animis inesse debere. Illa namque ostendit copiose, DEUM esse omnium rerum initium, medium, finem; illiusq; vim & potentiam per omnes universi partes efficaciter permanare: illius providentiam invigilare rebus humanis: justum esse omnium scelerum vindicem atq; ultorem, neq; illius vindictam ullum mortalium evitaturum, qui ejus legem violaverit. Sine sanctitate *religionis* inania forent vincula amicitiæ, ordinis ac justitiæ. Hae præclara virtutum compage crescunt familiæ, publici hominum cœtus hac constituuntur, ipsa respublica his incolumis nititur, hinc juris fontes aperiuntur. Plato notat ἡρῷαν virutis esse, cognitionem Dei, quæ est vera sapientia: & nihil tam societati adversum, quam ignorantia Dei, & neglectus religionis; cum sine hac non possit esse felix respublica, nec leges sine sapienti cognitione esse possint: sapientis autem illius cognitionis caput est Dei cognitio, quam minimè absolvit superficiaria opinio, sed accurata contemplatio. Sanctissimi hujus numinis existentia ex revelatione luminis naturæ clara est; ex fontibus S. Scripturæ clarissima evadit: illius ergo æstimatio non in intellectus speculationibus satis est tuta, quo minus voluntas pium ac religiosum cultum affectibus pravis purgatum declarat,

ret, & omnia nostra opera placitis ejus conformentur.
Vibere omnes beate volunt: sed ad pervidendum quid sit, quod beatam vitam efficiat, caligant. Sen. de Vit. B. c. I.

CAPUT QVINTUM.

QVÆST. I.

An vita Kosaccorum, ut sic, sit societas appellanda?

HOrum crebro fit mentio in novellis, & versantur ad inferiorem partem fluvii Borysthenis, qui hodie *Nieper* & *Nester* dictus, vel cum adjectione literæ *D.* *Dnieper*, & *Dnester*; ortum trahens in *Moscovia*, ex terra plana & palustri, modico in occidentem flexu *Smolensko* oppidum, & *Kiova* præterlabitur; ubi diversarum gentium confinia concurrunt, præter Moscovitas & Polonicae ditionis Russos, nonnullæ Turcicæ præfecturæ attingunt: ut constat ex observationibus Matth. Berengeri, super Tacit. Hic tot nationum, non satis pacatarum, congerie, velut panspermia, non potest adhuc, quamvis multis seculis, pax consistere: itaq; immensa isthic camporum spatia, multi agri ob latrocinium vel metum jacent inculti: huc ad prædas ex hostico agendas solent confluere omnis generis homines, quidam egentes, quidam rerum capitulum damnati, quidam, quos vel fortuna, vel leges, in patria esse non sinunt, quidam etiam quasi ad deprædationes nati, qui otio torpent, virtutem oderunt, vitiorum studiofiores, hostem habent, ex quo plurimum prædæ sperant, homines ad solem indurati; perpetuo in armis versantes, omnes ad vicina loca divexanda intenti; siquidem & hoc nomen, *Kazac*, Tartaricum est, & significat prædonem. Jam respondemus: Societatem non, nisi in latissima significatione, hisce competere: quia adversa fronte impugnant

gnant voluntatem DEI, cui tale consortium est abominatione. Natura quidem non negamus hos moveri, sed quatenus depravatissimis stimulis tumet, horum etiam voluntas & conversandi necessitas vertitur in rabiem, in honestis mediis utuntur: dictum illud Paulinum, *Non facienda mala, ut inde eveniant bona*, vel non didicerunt, vel oblivioni tradunt; legem naturae invertunt; siquidem illam ex utilitate metiendam volunt, quod horridum est dicere & audire. *Si enim juris mensura esset utilitas, vincula societatum in tyrannidem flecerentur.* Nob. Pufend. talia profert verba: *Si quis omnia ad proprium duntaxat commodum referre citra respectum ad alios homines velit, cum ceteris etiam eandem detur viam insistere, non poterit non inde emergere summa rerum confusio, & quoddam velut bellum omnium in omnes; quo statu nibil homini inutilius.* Cum ergo horum natura a rectae rationis dictamine divertit, nec curant, quod sana ratio utile prescribit; haec illorum utilitas est spuria, & potius horum vita latrocinium, quam Societas appellanda.

QVÆST. II.

An Brutis Societas competit?

Animalia bruta, infra nostram conditionem posita, non aliter ac ingentia agmina, ad loca varia libere iter facere, ac velut amicitiae nexu copulari, in limine hujus exercitii indigitavimus: horum tamen libertas valde est ignobilis, & tanta convenientia ex paritate generis conciliatur; *Parcit cognatis maculis fera*, inquit Juvenalis. Ea quæ ventri inserviunt, ante omnia eligunt, illos maxime venter & venus solicitat. Quosdam, jus naturale omnibus animalibus commune esse, non pudet dicere: at solummodo juris quasi imagines in brutis repræsentantur; apud aliqua rudimenta matrimonii, sed nuda corporum coniunctione,

& non

& nonnulla benevolentiae specie, non fidei religione continentur. Quod horum libertas exlex sit, respondet Nob. Pufend. quia DEUS illis non animum juris intelligendi dedit. Dicimus ergo illa potius esse congregabilia. Cic. Off. I. dicit, inter hominem & bellum hoc maxime interesse, quod hac tantum, quantum sensu movertur, ad id solum, quod adest, quodque præsens est, se accommodat, paululum admodum sentiens, præteritum & futurum: homo autem qui rationis est particeps, per quam consequentia certit, principia & causas videt, eorumq; progressus, & quasi antecesciones, non ignorat, similitudines comparat, rebusq; presentibus adiungit, ac annexit futuras, facile totius vita cursum videt, ad emque degendam præparat res necessarias.

QVÆST. III.

An vita solitaria improbanda.

Sicut hominem esse animal sociabile quodammodo evitum. ita vitam solitariam naturæ humanæ adversari, est evidentissimum. Memento, inquit Cicero, non tibi soli te natum esse, sed partem patria sibi vendicat, partem amici, partem concives tui, partem parentes, & universum genus humanum. Imo tales μισάρθρωποι non omen, sed nomen solum, hominis habere dicuntur, eosque vel infra conditionem humanam esse positos, ut bruta quædam, vel supra eandem vel ex altatos, ut ipse Deus, nostra conversatione non egens. Exempla ex Sacris & profanis, quæ nobis opponi possunt, si recte explicentur, nostram assertionem non evertunt; siquidem patet sanctissimos & piissimos, vitam politicam amplexos esse. Solitudinem ergo decet fugere, ut melancholiæ pabulum, anfā tentationis, cum omnia nobis mala solitudo persvadeat. Sic Seneca: *Hominum cætibus exire ineptum est, antequam e vita excas.* Crates cum vidisset adolescentem, secreto ambularem, interrogavit: *Quid illuc solus faceret?* Mecum, inquit, lo-

quor: Cui Crates dixit: *Cave & diligenter attende, ne cum homine malo loquaris*: existimabat enim solum esse periculis variis obnoxium. Soli homini isthoc adhæret, cum homine vivere, ut absq; eo nec vivat, qui ad societatem natu& est. *Vir sapiens, qui operam denegat Reipublica, est thesaurus absconditus, qui nemini prodest.* Sirac. Vitam etiam solitariam in Sacris literis tradunt referri inter maledictiones. Non pauci tali abstinentia præ cæteris hodie volunt declarare singularem speciem religiositatis, sinceritatis, se quoq; videri omnibus vanitatibus valedixisse, & vestigia Christi divisorumq; hominum directe premere; sed frustra. Hi ergo fictæ sanctitatis cultores, societatum variarum disturbatores in suis secretis angulis, speculatonibus profundis, maneant immersi: nos meliora edocti, societas honestas extollimus & laudamus. Recte ergo concludit B. Liebenthal: *Cum vera i&uaria & securitas non sit in ecstasi & spirituali monastico gaudio, sed potius in carnis & affectuum victoria, istius modi conversationis oforum Monachorum & Eremitarum turpem solitudinem, ventri, somno, libidini addictam, omnino detestamur; quia licet ejusmodi homines certis societatibus se subducunt, tamen sociali naturæ se&e opponunt, cum in sodalitiis interdum in honestis versentur.*

Hæc sunt, Lector Honorande, quæ tenue ingenium, & rude tyronis penicillum adumbrare potuerunt: si mihi aliquando cæcutire contigit, Te non omnia rigidè examinare, sed excusare, nec non festinationi ignoscere decet: Me vero Tuam benevolentiam ac candorem celebrare. Majora ac meliora ab ingenii maturis, diuturnaq; lectione exercitatis, sunt exspectanda. Ultimo calido pectore voveo, ut finitis hisce societatibus mundanis, in Paradiso, cœlesti rore rigato, societati Omniaum Sanctorum conjungamur!

Præstantissime Dn. Studiose,

Amantissime JUNO.

Seminia & origo mortalium à societatibus incipiunt. Qvæ Deus & natura inplantarunt. Scaturiginem ejus naturæ non tribue-
re, nihil aliud est quam mundi invertere ordinem. Itaq; illi,
qui, nescio quos sibi homines fingunt, per deserta loca planè pala-
bundos, quos post sera tandem tempora, aut prudenter facundia
aut alia humana industria ad cultiores societates condendas invi-
tarunt, valeant & abeant. Ejusmodi cogitationes non modo digni-
tatem hominum præmunt, verum etiam Altissimo gloriam desplo-
hiant. Vetusta Philosophorum judicia non sunt de nihilo, *hominem scilicet natura esse animal Sociabile*. Sed ne ego ligna in syl-
vam feram, sufficiat Amicum optimum judicio stabili hoc ipsum
discursu publico monstrasse, candidissimas recti aperiens januas, &
declinantur premens vestiga. Gratulor itaq; Tibi Amice felicem
in bonis studiis progressum, qui nunc punctum veritatis acutegisti;
Gratulor Honestissimis Tuis Parentibus illud, qvod ex hisce profecti-
bus tuis, mature percipient gaudium; deniq; ex toto pectori & in-
timis cordis visceribus voveo, & ardentiissimis supremum Numen
satigabo precibus, velit Illud ipsis diuturnum imo perpetuum præ-
stare. Et absoluta societate mundana, Te solidissima atq; candidissima Angelorum Sanctorumq; societate circumdare !!!

Im vovet ad aras uig amicissimus

ERICUS SUNDELIUS, Nericius.

Pereximie Dn. JUNO / amicorum Princeps.

A pud omnes sapientes, quis nescit in confesso esse nullum unquam
studiorum genus (præter sacrum) ex antlatis magnis labo-
ribus; uberiorem fructus messem, sudorisq; præmium, suis
cultoribus studio politico tribuisse, vel adbuc dum tribuere? Hujus
certe usus se ad omnes extendit hominum ordines statusq; citra cu-
jus instructionem intellectus noster in immenso illo rerum politica-
rum, ad societatem civilem ordinandarum oceano fluctuans, sep-
sime ad varios ac prorsus difficiles errorum scopulos allitus vacit-

laret. E contra Stereolitente hac disciplina, ruinam haud parvam
respublica caperet, leges succumberent & societas civilis nusquam
felix reperioretur. Quid igitur prestabilius ac potentius hoc stu-
dio? cuius beneficio per sylvas dispersi, & instar ferarum palantes
homines, ad civilem cultum traducuntur, & in societatem convocan-
tur: per hoc domi & militiae cauti circumspecti redduntur: per
hoc ad res consulto suscipiendas, prudenter continuandas, felici-
terg, determinandas probe instruuntur. Unde fit quod nullius fere
studii cupiditas aequa hominum cœperit animos ac politices; cui
summum in republica locum assignarunt, clvumq, dederunt, qui-
cung, fati publici curam, ideis vanis didicerunt anteferre. Hoc no-
mine tibi Domine Respondens, vinculo necessitudinis mibi con-
junctissime, quod nemo nisi atra mors rumpere potest impense gra-
tulor, qvippe qui delibatis decenti curiositate cœteris Philosophia
partibus, bujus studii jucunditate, nec non in communi & civili
Societate usu, inque privata vita insigni delectatione, motus, ex ist-
hoc tanquam studio prestantissimo, tibi materiam publicè exercitiæ
gratia ventilandam elegeras, qua ingenium tuum acueres, dili-
gentiae documentum exhiberes viresq, tuas, quantæ sint, experire-
ris. Qvod inter alia luculenter à te ac se ad altiora adspirante, e-
missus hodie prodromus illustris perconcinne proprio Marte elabo-
rata dissertiuncula de Societate Civili testatur. Hoc animo Ma-
ete binc enim te larga laboris indefessi manebunt præmia. Ac licet
opus maxime videatur grave, cuius inchoatio (ut jam feruut tem-
pora) invidia, continuatio labor, finis incertus, tamen incompara-
bilem illam literarum gloriam perpende; que sive nobilitatem rei,
sive necessitatem usus spectemus, undique ineffabilis est; que etiam
pauperum & tenui fortuna utentium subcellia summorum thronis
exequat, ut experientia quotidiana docet. Qvam ipsam mercedem
Tibi liquando, tuis laboribus dignam, contingere, ex intimis cordis
visceribus optat & precatur, qui te non minus ob studia egregia
qvam morum integratatem sincere amat.

ERICUS E. Qvist / Ingermannus.

Dum ruit aduersos acer bellator in hostes
Gallicus, & tristi sidere bella gerit,
Hungariæque volant per barbara regna phalanges:
Et circum, attonitis gentibus, horret Iber,
Tu (si bella licet phœbi conferre cruentis)
Bella geris studiis non aliena tuis:
Lis pro jure *Tibi* est, pugnax fit arena lyceūm,
Et sua jam vernans arma cruenta qyatit.
Omnis ab ingenio labor est, ratione triumphus,
Et partes peragit lingua diserta suas.
Applaudunt doctis Parnassia Numina curis,
Et numeris gaudent, Pallas, Apollo tuis,
Scandere Parnassum tentas, favissime JUNG;
Pergere te moneo: ampla brabea feres,
Jam ver molle tuum est: vernat tibi floribus annus,
Serta tibi necet, turba novena Deūm.
En Frater! faciles currant tibi lenius anni,
Nec malus afflictum Te velit esse dolor!
Qvin potius vacuam rugis exporrige frontem,
Crede mihi, his poteris vultibus esse meus!

Tenui licet avena, integerrimo tamen amico suo,
ampliori quidem affectu quam verbis,
sic gratulatur

DANIEL MÆL-BERG.

Floribus halantes hortos balanisque venustos,
Insciuunt viro prava rubeta suo.

Ingenium excoquitur, vitiique, roseta Minerue
Venti ceu rapidi, turbine quassa ruunt.

Inter enim vites surgunt steriles quoque lappe,
Quae laxant foliis libera lora suis.

Ast nunc laetor ovans, Tibi quod carissime Frater,
Suffocat sensus nulla rubeta Tuos.

Egregia esto Dei uitis cultusque racemus,

Qui referes Domine dulcia vina Tua
Sis alacer, pergas, nec unquam turma malorum.

Trudere Te possit de statione Tua:

Donec Tu superis insertus & ipse catervis

Eternum teneas sacra roseta Dei!

Ex affectu fraterno, toto pectore, arandino
licet gracili, modulatur

MAGNUS Jung.

